

Załącznik do:

Uchwały Nr XLII/320/06

Rady Gminy w Sierakowicach

z dnia 28.03.2006

**STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY SIERAKOWICE
NA LATA 2006-2013**

STYCZEŃ 2006

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	4
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	5
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU	9
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	21
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	22
2.2. PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.	24
2.3. KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM	29
2.4. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	31
2.5. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH.....	37
2.6. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	40
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	41
2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	42
2.9. ANALIZA SWOT	45
2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	51
2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	54
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	56
3.1. MISJA.....	57
3.2. CELE STRATEGICZNE	59
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	69
4. UWAGI KOŃCOWE.....	73

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17.1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego.

W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie, czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

„Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie.

Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą. Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.

4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z poprawieniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego.

Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

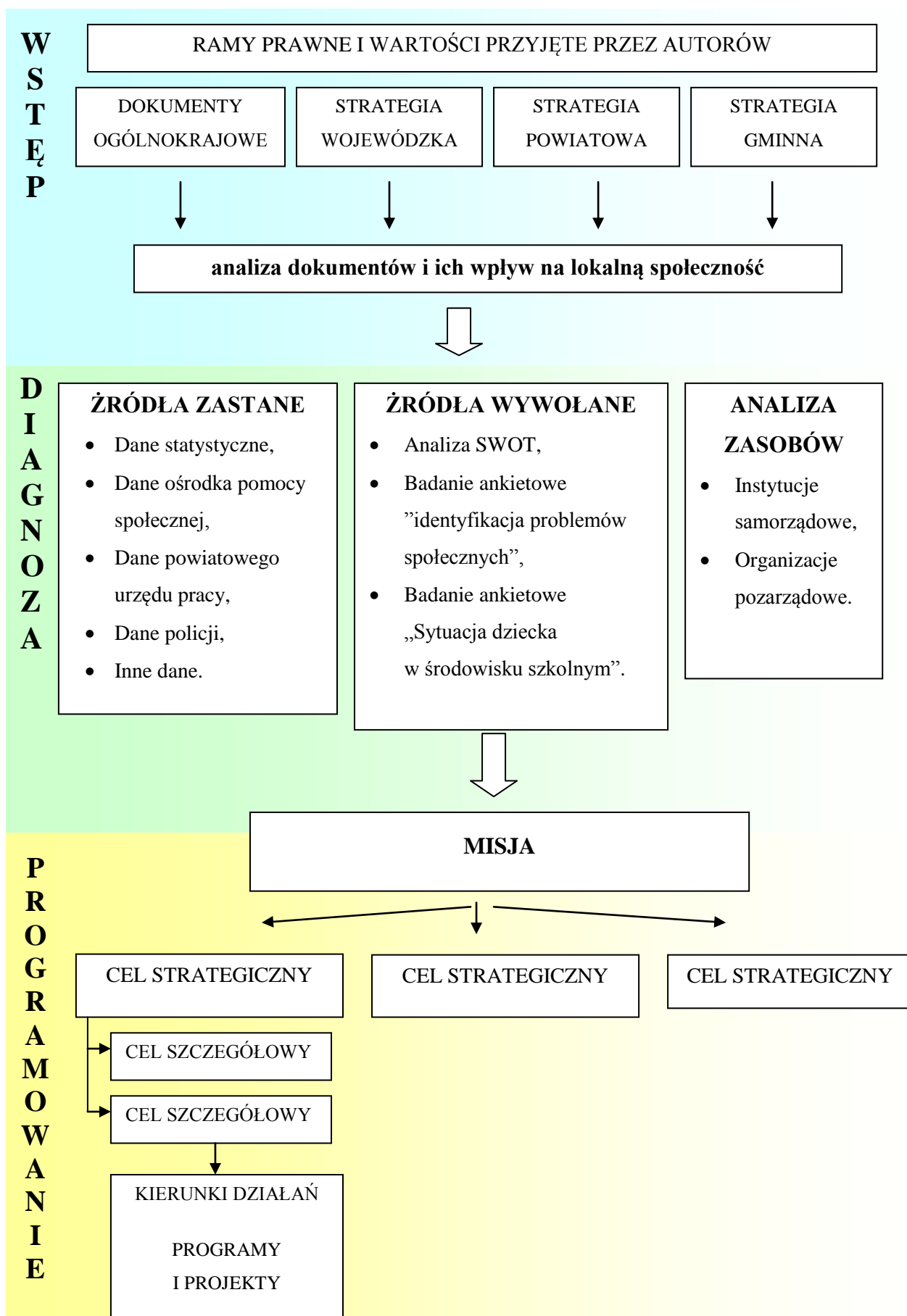
Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w tutejszym Ośrodku Pomocy Społecznej przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie.

Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowym Planem Rozwoju oraz Strategią Polityki Społecznej wyznaczającymi działania i możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

METODOLOGIA OPRAWOWANIA DOKUMENTU

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Ostateczny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 6 września 2005 r. Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające i poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie.

Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu programów zdrowia publicznego w celu objęcia nimi kobiet i dzieci.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorzady terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągnięcia integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

„Strategia rozwoju województwa pomorskiego” została opracowana w 2000 roku. W lipcu 2005 r. została opracowana aktualizacja tego dokumentu, ponieważ zaistniały nowe uwarunkowania i przesłanki do aktualizacji strategii, m.in. przystąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej oraz włączenie województwa pomorskiego do realizacji celów zaktualizowanej Strategii Lizbońskiej, która począwszy od roku 2007 stanie się przewodnim wątkiem nowej polityki spójności Unii Europejskiej.

Strategia określa wizję rozwoju województwa pomorskiego, wyznacza priorytety oraz cele strategiczne.

Priorytet I. KONKURENCYJNOŚĆ

Cel strategiczny 1

Lepsze warunki dla przedsiębiorczości i innowacji.

Cel strategiczny 2

Wysoki poziom edukacji i nauki.

Cel strategiczny 3

Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne.

Cel strategiczny 4

Efektywna sfera publiczna.

Cel strategiczny 5

Silna pozycja i powiązania Obszaru Metropolitalnego Trójmiasta w układzie ponadregionalnym, głównie bałtyckim.

Priorytet II. SPÓJNOŚĆ

Cel strategiczny 1

Wzrost zatrudnienia i mobilności zawodowej.

Cel strategiczny 2

Silne, zdrowe i zintegrowane społeczeństwo.

Cel strategiczny 3

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Cel strategiczny 4

Kształtowanie procesów społecznych i przestrzennych dla poprawy jakości życia.

Cel strategiczny 5

Wzmacnianie subregionalnych ośrodków rozwojowych.

Priorytet III. DOSTĘPNOŚĆ

Cel strategiczny 1

Efektywny i bezpieczny system transportowy.

Cel strategiczny 2

Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej.

Cel strategiczny 3

Lepszy dostęp do infrastruktury społecznej, zwłaszcza na obszarach strukturalnie słabych.

Cel strategiczny 4

Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

1.4.5. STRATEGIA WSPIERANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE KARTUSKIM W LATACH 1999-2012

Rada Powiatu Kartuskiego w 1999 roku przyjęła dokument pt.: „Strategia Wspierania Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Kartuskim”.

Do celów głównych tego dokumentu zaliczono:

- stworzenie w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, banku informacji o potrzebach osób niepełnosprawnych oraz o możliwościach i okazjach pojawiających się w otoczeniu dla tych ludzi,
- stworzenie możliwości uczenia się i rozwoju każdego dziecka niepełno-sprawnego w integracyjnej grupie przedszkolnej i klasie szkolnej,
- zniesienie barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej,
- powołanie zespołu ds. udzielania pomocy organizacyjno-prawnej osobom niepełnosprawnym w sprawach przystosowania mieszkań,
- stworzenie w powiecie kartuskim puli mieszkań chronionych,
- zorganizowanie powiatowego systemu transportu dla osób niepełnosprawnych,
- stworzenie możliwości pracy dla osób niepełnosprawnych w każdej gminie powiatu kartuskiego,
- stworzenie możliwości korzystania z rehabilitacji i opieki zdrowotnej przez osoby niepełnosprawne,
- zorganizowanie systemu działań wspierających dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- stworzenie systemu działań społecznych i organizacji umożliwiających osobom niepełnosprawnym rozwój osobisty oraz aktywny udział w życiu lokalnej społeczności.

1.4.6. STRATEGIA POMOCY DZIECIOM, MŁODZIEŻY I RODZINIE W POWIECIE KARTUSKIM NA LATA 2000-2012

Strategia pomocy dzieciom, młodzieży i rodzinie obejmuje zbiór celów głównych i szczegółowych, które będą realizowane w przeciągu 10 lat.

Do głównych celów tego dokumentu zaliczono:

- stworzenie systemu współpracy osób i instytucji zajmujących się pomocą rodzinie w powiecie kartuskim,
- stworzenie systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej rodzinie,
- stworzenie systemu kształcenia kadry psychologiczno-pedagogicznej oraz rodziców i wolontariuszy,
- stworzenie odpowiednich warunków do życia i rozwoju dzieciom i młodzieży pozbawionych opieki rodzin pierwotnych,

- zorganizowanie na terenie powiatu odpowiednich warunków do resocjalizacji dla dzieci i młodzieży wchodzącej w konflikt z prawem,
- wprowadzenie nowych elementów do istniejącego systemu pomocy dla dzieci i młodzieży uzależnionej.

1.4.7. STRATEGIA ROZWOJU GMINY SIERAKOWICE DO ROKU 2015

Strategia ta została opublikowana w grudniu 1999 r. Zawiera ona wizję rozwoju gminy wraz z celami i programami przedsięwzięć.

Wizja rozwoju gminy:

1. Sierakowice – 19-20 tysięcy mieszkańców.
2. Przewaga gospodarki pozarolniczej – przetwórstwo, rzemiosło, handel, usługi, w tym turystyczne.
3. Spadek liczby gospodarstw rolnych do ok. 60%. Pozostałe gospodarstwa duże, specjalistyczne. Drobiarstwo, uprawa truskawek, hodowla bydła i trzody chlewnej.
4. Pełne wykorzystanie walorów geograficznych, przyrodniczych i środowiska dla rekreacji i turystyki.
5. Oczyszczalnie ścieków, kanalizacja, drogi, obwodnica.
6. Dominanta regionu. SIERAKOWICKI STYL.
7. Aktywna współpraca z sąsiednimi gminami oraz współpraca międzynarodowa.
8. Warunki życia na średnim poziomie europejskim.

Do celów zaliczono:

- I. Rozwój szkolnictwa i poprawa opieki społecznej.
Program rozwoju szkolnictwa i poprawy opieki społecznej.
- II. Restrukturyzacja rolnictwa dla sprostania procesom dostosowawczym.
Program restrukturyzacji rolnictwa.
- III. Rozwój infrastruktury technicznej, w tym oczyszczalni, kanalizacji i dróg.
Program modernizacji i rozwoju infrastruktury technicznej.
- IV. Promocja gminy, realizacja hasła „Sierakowicki styl”, współpraca z zagranicą i sąsiadami.
Program promocji i współpracy międzygminnej i zagranicznej.

V. Tworzenie warunków planistycznych i materialnych realizacji strategii rozwoju gminy.

Program opracowań planistycznych przestrzennych oraz inwestycji.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

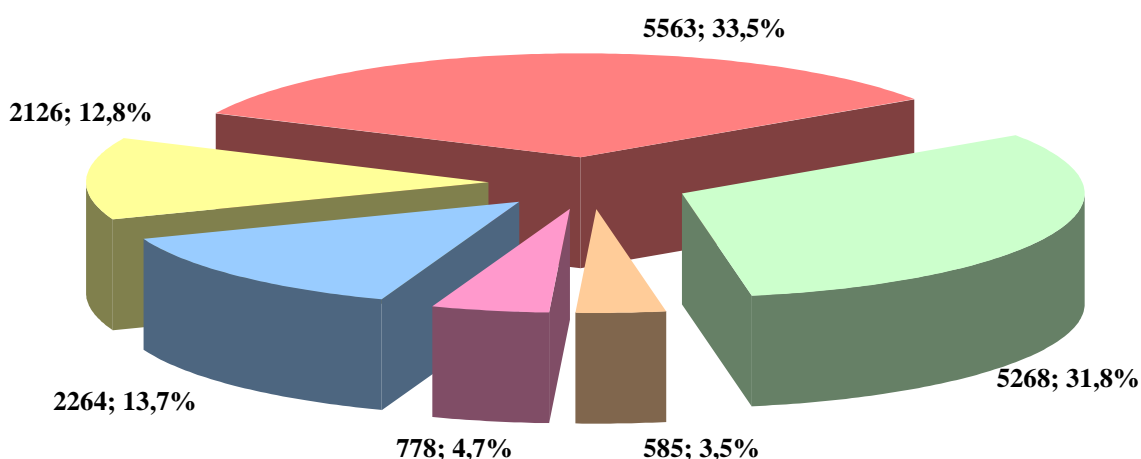
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Sierakowice są gminą wiejską położoną w powiecie kartuskim w centralnej części województwa pomorskiego. Siedzibą władz samorządowych gminy jest wieś Sierakowice, położona w centrum gminy i pełniąca dominującą funkcję administracyjno-gospodarczą. Gmina Sierakowice położona jest w sercu Szwajcarii Kaszubskiej, cieszącej się niezwykle urozmaiconym krajobrazem, bogatym w lasy, jeziora i rzeki. Położenie geograficzne i warunki, jakie stwarza przyroda, służą rozwojowi różnych form turystyki i wypoczynku. Gmina zajmuje powierzchnię 18 236 ha. Strukturę administracyjną gminy tworzą 22 sołectwa oraz 69 wsi i przysiółków. Do sołectw należy: Bącka Huta, Borowy Las, Bukowo, Długi Kierz, Gowidlino, Kamienica Królewska, Karczewko, Kowale, Leszczynki, Łyśniewo, Mojusz, Mrozy, Nowa Ameryka, Pałubice, Paczewo, Puzdrowo, Szklana, Sierakowska Huta, Stara Huta, Smolniki, Tuchlino, Załakowo. W gminie znajdują się również miejscowości bez sołectwa: Sierakowice, Piekiełko, Sosnowa Góra.

W gminie znajdują się: 2 przedszkola (124 dzieci), 10 szkół podstawowych (1.798 uczniów), 4 gimnazja (1.059 uczniów) oraz 1 szkoła ponadgimnazjalna (365 uczniów). Jest tu 1 ośrodek zdrowia oraz 4 gabinety prywatne.

Na dzień 31 grudnia 2004 r. w gminie mieszkało ogółem 16.571 osób, a także 225 osób zameldowanych na pobyt czasowy.

Struktura mieszkańców gminy wg ekonomicznych grup wieku – dane na dzień 31.12.2004 r.

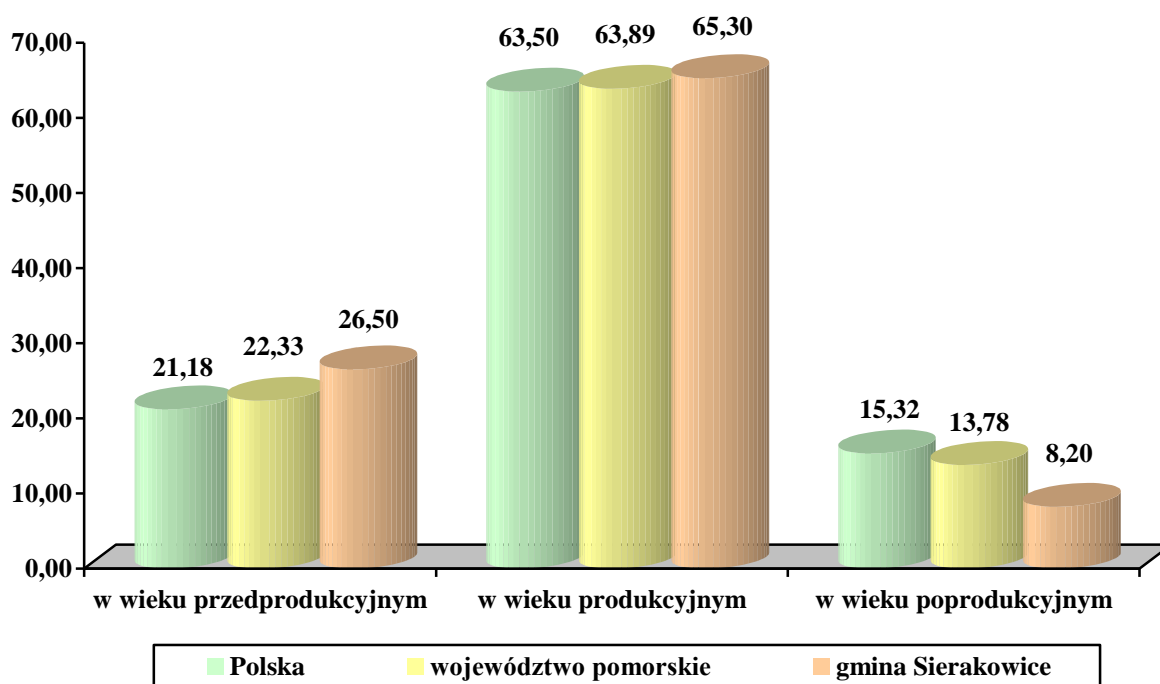
■ mężczyźni w wieku przedprodukcyjnym	■ kobiety w wieku przedprodukcyjnym
■ mężczyźni w wieku produkcyjnym	■ kobiety w wieku produkcyjnym
■ mężczyźni w wieku poprodukcyjnym	■ kobiety w wieku poprodukcyjnym

Dane Urzędu Gminy w Skierakowicach

Według danych, na koniec 2004 roku w gminie mieszkały 4.390 osób w wieku przedprodukcyjnym (26,50% ogółu mieszkańców), grupę 10.831 mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym (65,30%), a 1.363 mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym, co stanowi 8,20% ogółu.

Poniższy wykres informuje o tym, jak struktura procentowa gminy wygląda na tle kraju oraz województwa pomorskiego.

Porównanie danych procentowych dotyczących struktury ludności kraju, województwa pomorskiego oraz gminy Sierakowice – dane na 31.12.2004 r.

Badanie własne Centrum AV

Struktura demograficzna gminy wskazuje, że gmina ma najwyższy wskaźnik procentowy ludzi młodych do 18. roku życia w porównaniu do średniej wojewódzkiej oraz ogólnopolskiej. Sierakowice mają wysoki wskaźnik procentowy osób pracujących, ale również jeden z najniższych wskaźników procentowych osób w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak zaznaczyć, że wg danych GUS, tendencje demograficzne wskazują, że wkrótce będziemy mieli do czynienia ze zwiększającą się liczbą osób w wieku poprodukcyjnym, co jest spowodowane różnymi czynnikami, do których możemy zaliczyć m.in. malejącą dzietność rodzin, migrację oraz wydłużający się przeciętny czas trwania życia.

2.2. PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3. 1).

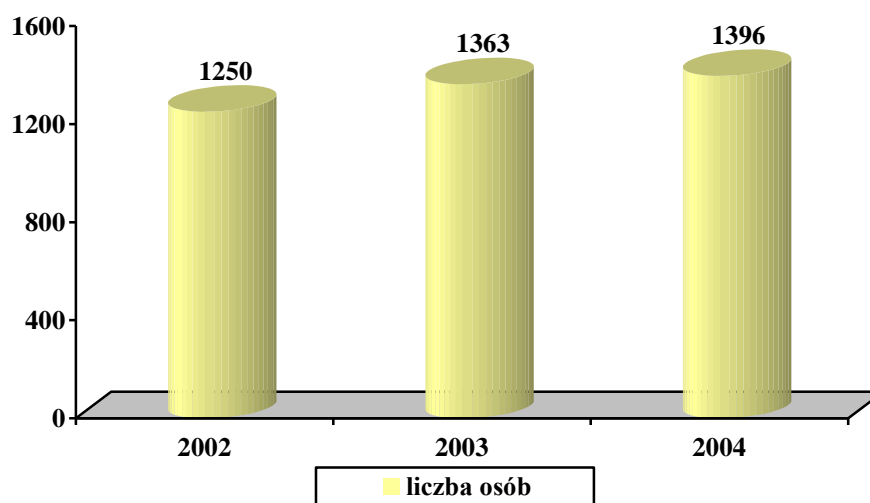
Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

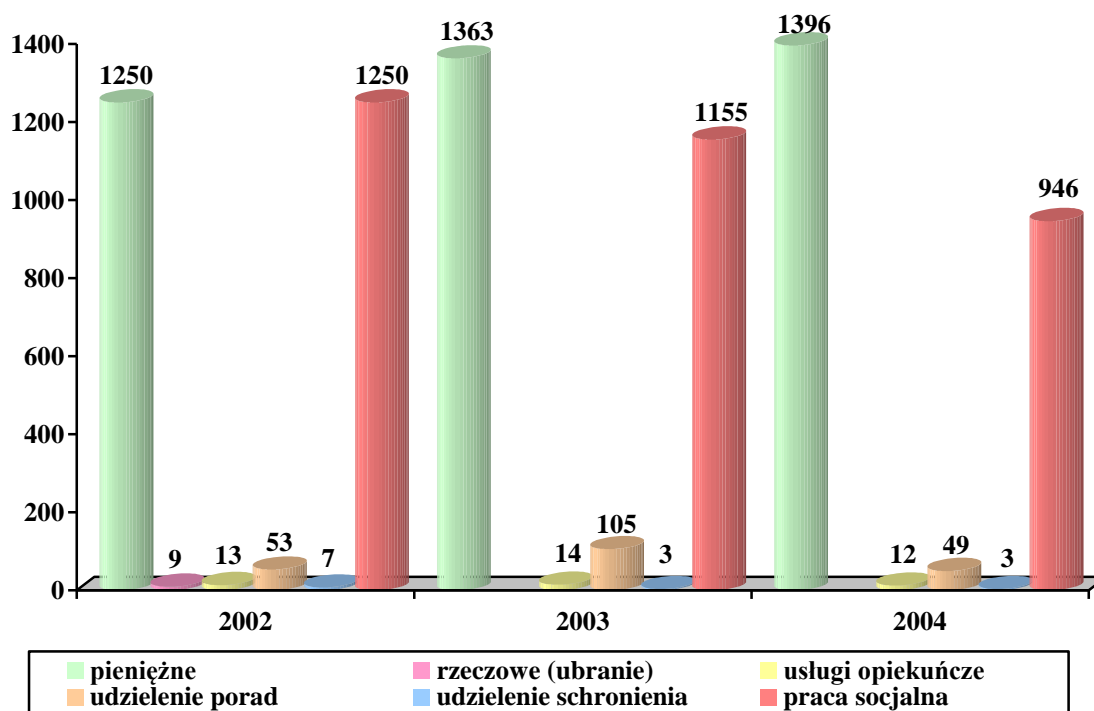
Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2002-2004

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Wykres świadczy o wzroście liczby osób, którym przyznano świadczenie decyzją administracyjną przestrzeni lat 2002-2004 w Sierakowicach. W gminie odnotowano wzrost liczby osób, mimo że w 2004 r. weszła w życie m.in. ustawa o świadczeniach rodzinnych.

Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w latach 2002-2004 (liczba osób)

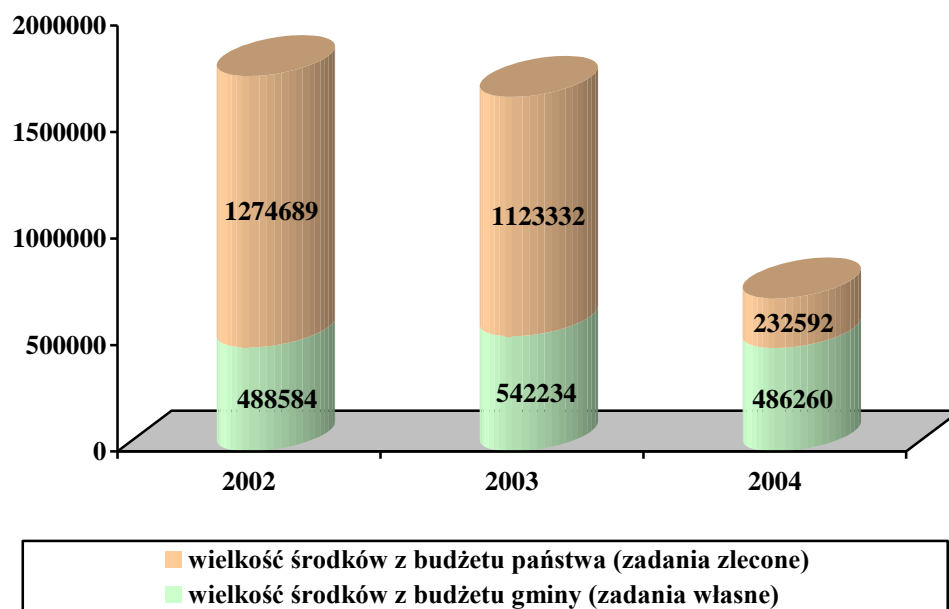
Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Analiza danych pozwala stwierdzić, że podopieczni GOPS jako formę pomocy preferują świadczenia pieniężne oraz wsparcie w postaci pracy socjalnej, jednak liczba świadczeń tego drugiego rodzaju na przestrzeni lat 2002-2004 spadła o 24,32%.

Wahaniom natomiast ulega liczba udzielonych porad (od 53 w 2002 r. poprzez 105 w roku 2003, aż do 49 w roku 2004, a więc poniżej poziomu z roku 2002). Liczba świadczonych usług opiekuńczych utrzymuje się na zbliżonym poziomie, natomiast znacznie spadła liczba osób, którym udzielono schronienia (z 7 w 2002 r. do 3 w latach 2003-2004).

Na wykresie poniżej przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach.

Wielkość wydatków przeznaczonych na udzielenie pomocy społecznej w latach 2002-2004 (w zł)

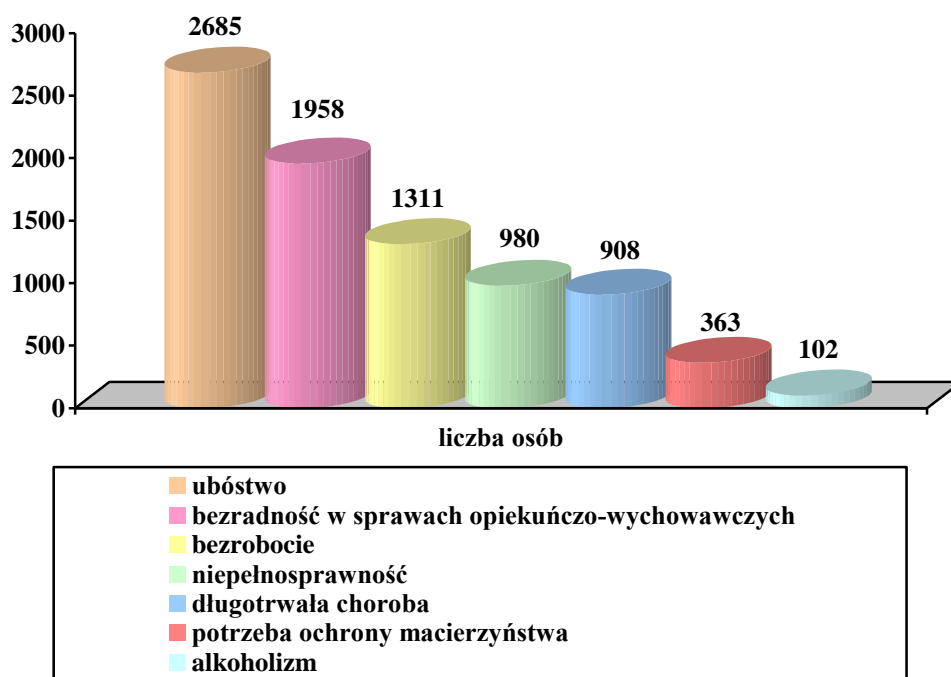

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Dane liczbowe uwzględniają wielkości przeznaczone na zadania własne pochodzące z budżetu gminy oraz na zadania zlecone pochodzące z budżetu państwa. Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w Sierakowicach, należy zauważyć, że nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w latach 2002-2004 wykazują: nieznaczne wahania – w przypadku środków z budżetu gminy, oraz spadek – w przypadku środków z budżetu państwa. Należy jednak podkreślić, że sytuacja taka wynika między innymi ze zmiany przepisów prawnych dotyczących pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych.

Jeśli chodzi o przyczyny przyznania pomocy społecznej w roku 2004, to w rozbiciu na kategorie przyczyn struktura wygląda następująco:

Przyczyny przyznania pomocy społecznej w 2004 roku

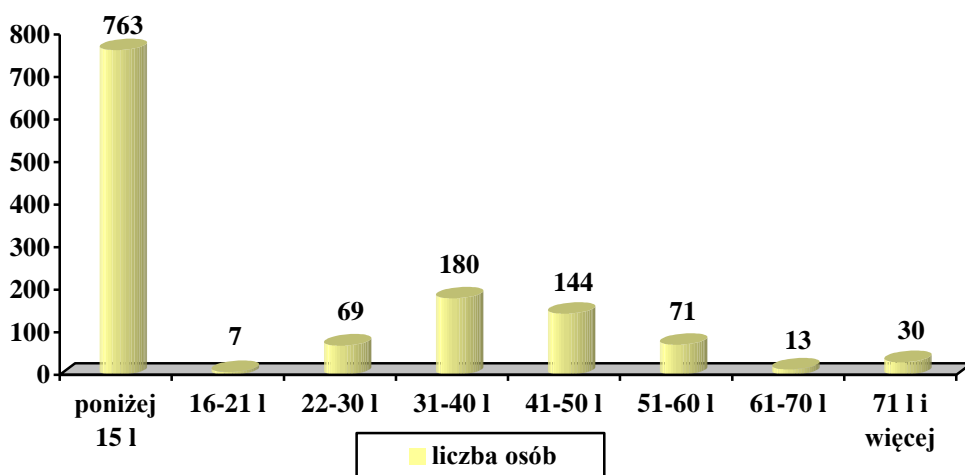

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Główną przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskowali w 2004 roku o wsparcie z systemu pomocy społecznej, było ubóstwo (2.685 osób z 579 rodzin) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – łącznie 1.958 osób z 340 rodzin, w tym 1.317 osób ze 185 rodzin wielodzietnych oraz 223 osoby z 57 rodzin niepełnych. Kolejnym powodem okazało się bezrobocie (1.311 osób z 285 rodzin). W pozostałych kategoriach przyczyn grupy liczebnie nie przekraczają 1000 osób. Z powodu niepełnosprawności o wsparcie poprosiło 980 osób z 245 rodzin, z powodu długotrwałej choroby – 908 osób z 231 rodzin. Potrzeba ochrony macierzyństwa okazała się decydująca w przypadku 363 osób z 70 rodzin, natomiast alkoholizm był przyczyną udzielenia wsparcia z systemu pomocy społecznej dla 102 osób z 22 rodzin.

Do pozostałych przyczyn których nie ujęto na wykresie można zaliczyć: 32 osoby z 6 rodzin z powodu przemocy w rodzinie, 23 osoby z 7 rodzin z powodu zdarzeń losowych, 4 osoby bezdomne oraz 1 osoba odczuwająca trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

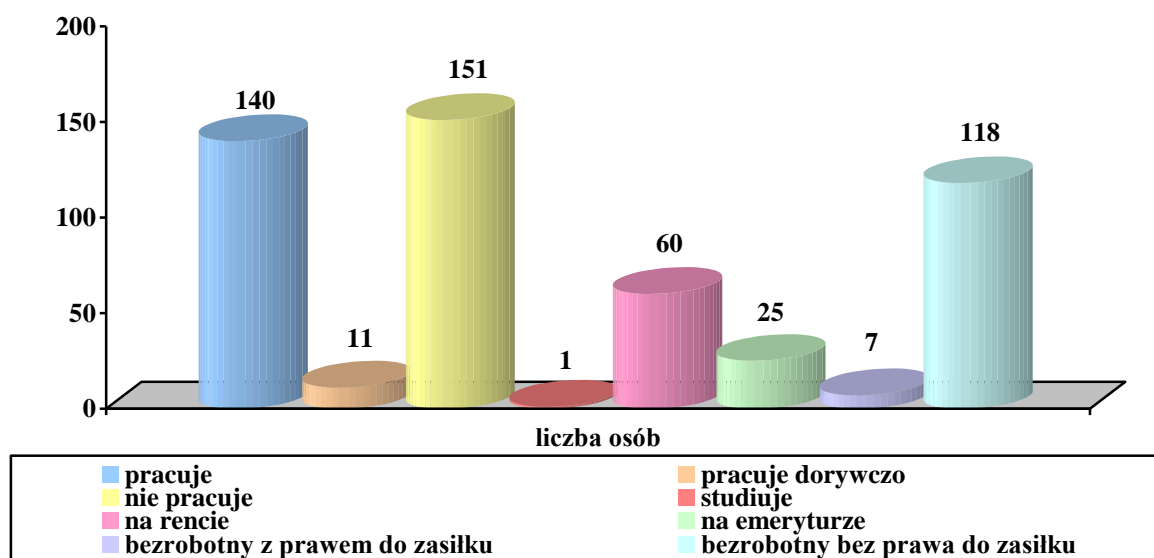
Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w roku 2004

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Z analizy struktury demograficznej wszystkich beneficjentów ośrodka pomocy społecznej wynika, że w 2004 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby poniżej 15 roku życia (763 osoby, tj. 59,75% łącznej liczby beneficjentów). Liczba ta wskazuje, że kwestia dziecka w gminie powinna być przedmiotem szczególnego zainteresowania władz samorządowych. Należy jednak zaznaczyć, że tak wysoka liczba dzieci korzystających ze wsparcia z systemu pomocy społecznej to uczniowie, którzy są dożywiani w szkole. W przypadku pozostałych kategorii wiekowych grupy są co najmniej cztery razy mniejsze. Spośród nich najliczniejszą grupę stanowią osoby między 31 a 40 rokiem życia – 180, tj. 14,10% – oraz raz między 41 a 50 rokiem życia – 144, tj. 11,28%.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2004 r.

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Należy zaznaczyć, że na powyższym wykresie uwzględniono jedynie osoby dorosłe (powyżej 18 roku życia), a więc osoby, które otrzymały status osób zdolnych do podjęcia pracy zarobkowej. Łącznie tworzą one grupę 513 osób, poza tym poszczególne osoby mogą występować w więcej niż jednej kategorii. Analizując strukturę odbiorców ze względu na aktywność zawodową można łatwo wywnioskować, że dominują 3 grupy zawodowe: osoby pracujące (140), niepracujące (151) oraz bezrobotni bez prawa do zasiłku (118). Natomiast najmniejszą grupą jest grupa osób studiujących (1).

2.3 KWESTIA OPIEKI NAD DZIECKIEM

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorzady, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

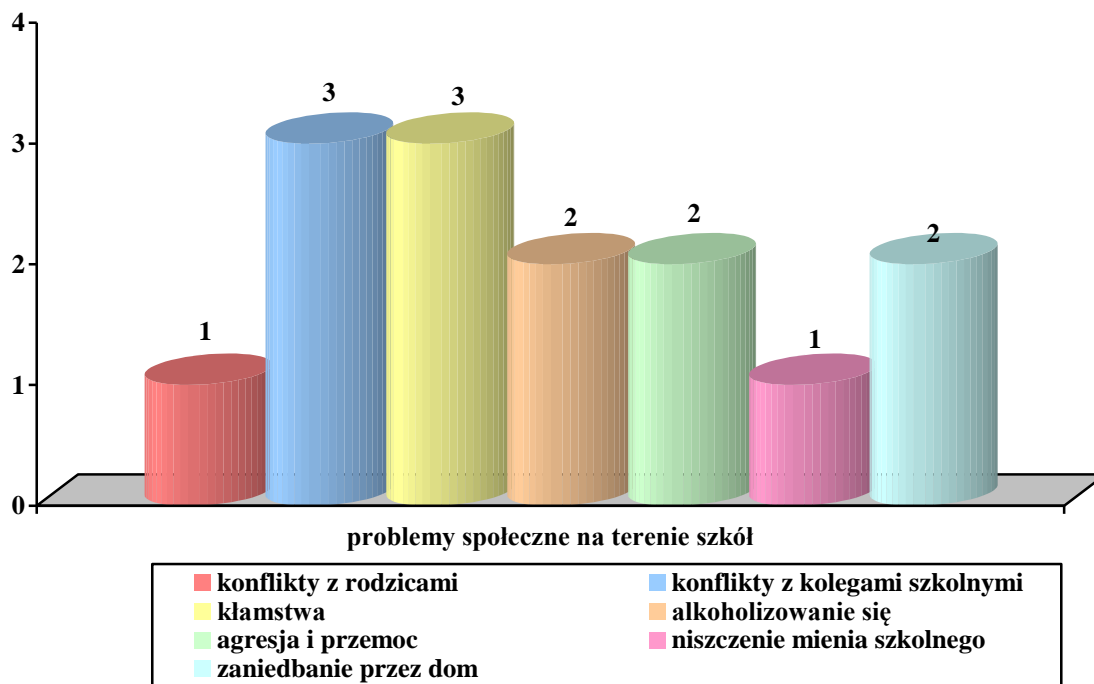
W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów. Poniżej prezentujemy obraz szkolnej i rodzinnej sytuacji uczniów uczęszczających do szkół wszystkich szczebli na terenie gminy.

Jeśli chodzi o dożywianie uczniów, to jest to praktykowane przez wszystkie szkoły. Tego typu wsparcie możliwe jest dzięki funduszom GOPS. Z ankiet wynika, że większość uczniów z gminnych placówek oświatowych otrzymuje wsparcie w postaci dożywiania – łącznie posiłki w szkole otrzymuje 625 uczniów ankietowanych szkół. Dyrektorzy szkół sygnalizują jednak, że powinno się takim wsparciem objąć dodatkowo co najmniej 600 dzieci, w niektórych szkołach nawet wszystkich uczniów. Zatem uczniów, którzy powinni być dożywiani w szkole, łącznie jest co najmniej 1.200.

Pedagodzy zostali poproszeni o wskazanie problemów społecznych, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów. Wskazano przede wszystkim niski status materialny rodzin, bezrobocie rodziców, brak perspektyw związanych z realizacją osobistych planów (dalszego kształcenia, wyboru zawodu itp.), poczucie bezradności i bezsilności, patologie w rodzinach, alkoholizm, kłamstwa, zachowania agresywne, brak wzajemnego szacunku, a także zaniedbanie przez dom – brak czasu i zainteresowania dzieckiem ze strony najbliższych.

Określając stopień nasilenia problemów społecznych występujących na terenie szkoły oraz w domu rodzinnym, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Używano stwierdzenia, że problem nie występuje lub występuje rzadko/często – wtedy należało (o ile było to możliwe) określić liczbę ujawnionych przypadków. Ponieważ jednak nieliczne szkoły starały się podać skalę zjawiska w postaci liczby poszczególnych zdarzeń, nie da się podać konkretnych danych liczbowych. Wykres zatem ukazuje zjawiska społeczne, które występują na terenie szkół często, a więc stanowią znaczny problem dla placówek. Zatem dane liczbowe zaprezentowane na poniższym wykresie mówią o ilości szkół, w których dane zjawisko występuje rzadko bądź często, a nie o liczbie ujawnionych przypadków.

Szkoły w gminie dostrzegające na swoim terenie występowanie poszczególnych problemów społecznych, dotyczących uczniów

Badanie własne Centrum AV

Problemami o największej skali zagrożenia są: konflikty z kolegami szkolnymi oraz kłamstwa – borykają się z nimi 3 szkoły. 2 placówki mają problemy z alkoholizowaniem się rodziców uczniów oraz z pierwszymi próbami sięgania po alkohol przez młodzież szkolną. Problemy wywołuje także agresja i przemoc, zwłaszcza bicie, a także zaniedbanie przez dom. drugoroczność oraz sytuacje, w których uczeń (lub jego rodzina) znajduje się pod opieką kuratora sądowego. Wskazały to wszystkie ankietowane szkoły. Tylko w jednej problemu nie stanowią konflikty z rodzicami (opiekunami), kłamstwa, kradzieże, agresja i przemoc (poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy), przemoc w rodzinie czy związane z tym zaniedbanie przez dom. W pojedynczych szkołach uczniowie są poniżani przez innych uczniów, znajdują się w sytuacjach konfliktowych z rodzicami lub opiekunami oraz niszczą mienie szkolne.

2.4 KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności pracy „na czarno”.

Bezrobocie powoduje, że standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności między członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów. Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu na przykład niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe. Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

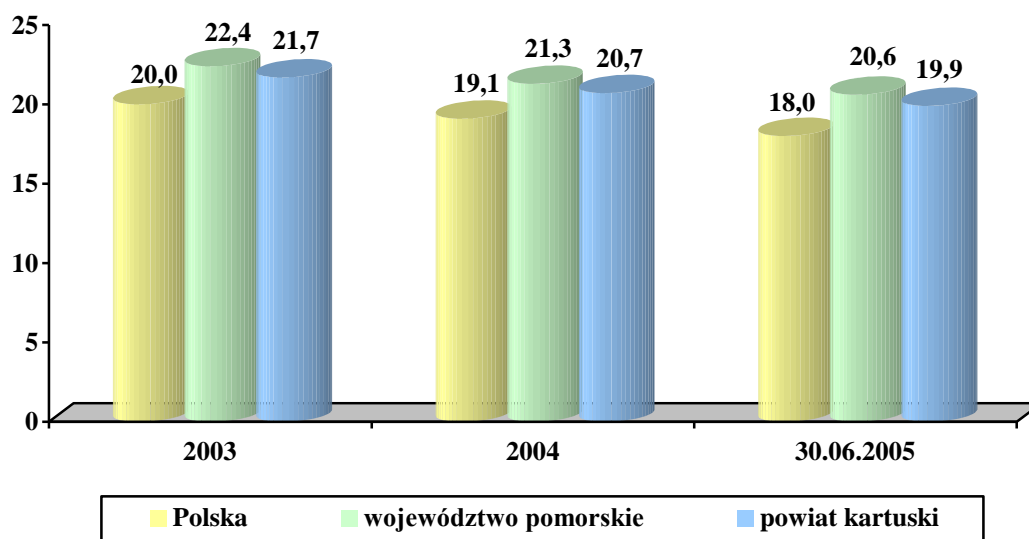
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny. Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne.

Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

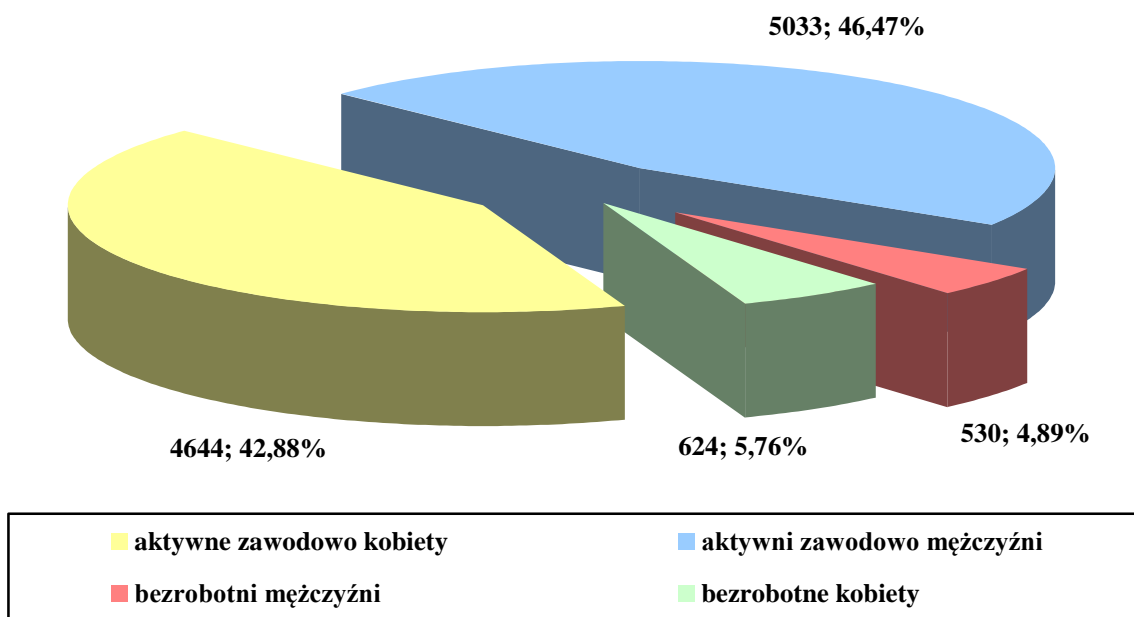
Stopa bezrobocia w kraju, województwie pomorskim i powiecie kartuskim – dane na koniec lat 2003 i 2004

Dane Głównego Urzędu Statystycznego

Jak można zauważyć, na tle przytoczonych danych liczbowych najgorzej wypada wojewódzka stopa bezrobocia, która jest rozumiana jako procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Malejąca stopa bezrobocia jest tendencją pozytywną, warto jednak zauważyć, że mimo tego procesu nadal spora grupa ludności czynnej zawodowo pozostaje bez pracy.

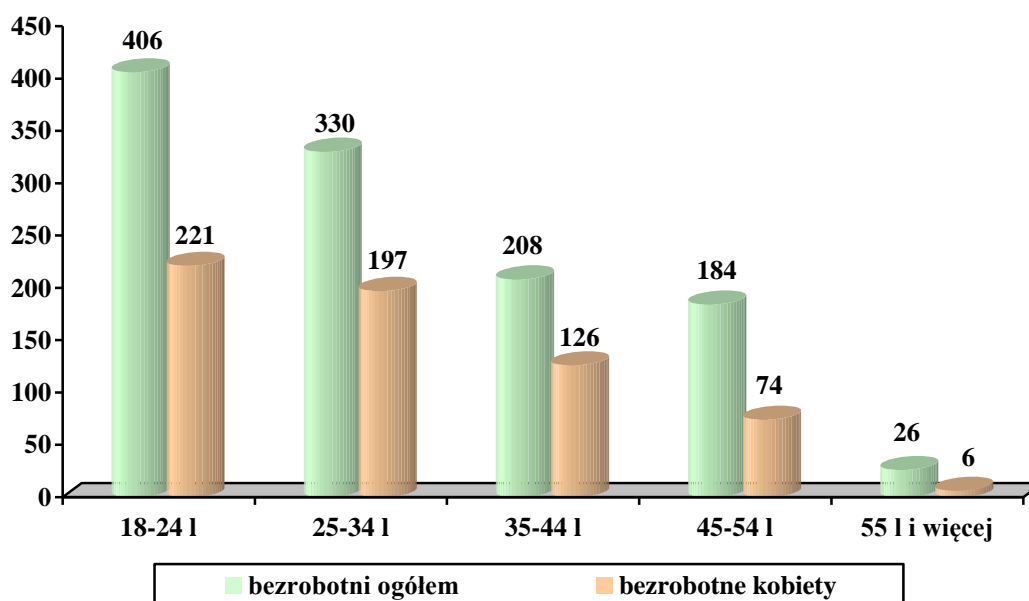
Osoby aktywne zawodowo a bezrobotni pod względem płci w gminie – dane na 31.12.2004 r.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach na koniec 2004 roku w gminie zarejestrowanych było 1.154 osób bezrobotnych, w tym 530 mężczyzn oraz 624 kobiety. Na tle ogólnej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (10.831 osób) bezrobotni stanowią 10,65% łącznej liczby osób w wieku produkcyjnym.

Bezrobotni pod względem wieku i płci w gminie – dane na 31 grudnia 2004 r.

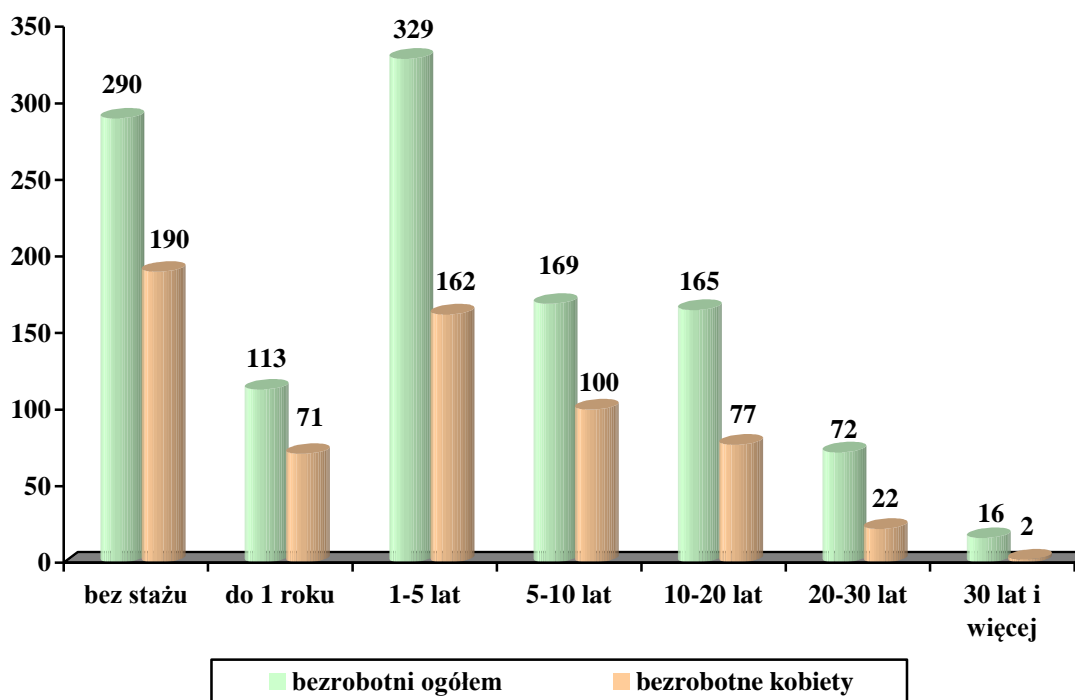

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach

Jak widać, liczba bezrobotnych maleje wraz z wiekiem. Niepokojąca jest jednak wysoka liczba najmłodszych osób bezrobotnych. Świadczy to albo o braku propozycji pracy dla osób bez doświadczenia zawodowego, wchodzących dopiero na rynek pracy, albo też o tym, że program kształcenia w placówkach oświatowych na terenie gminy nie jest dostosowany do potrzeb aktualnego rynku pracy.

Wykres zaprezentowany poniżej dotyczy poziomu wykształcenia osób bezrobotnych, zamieszkujących gminę Sierakowice.

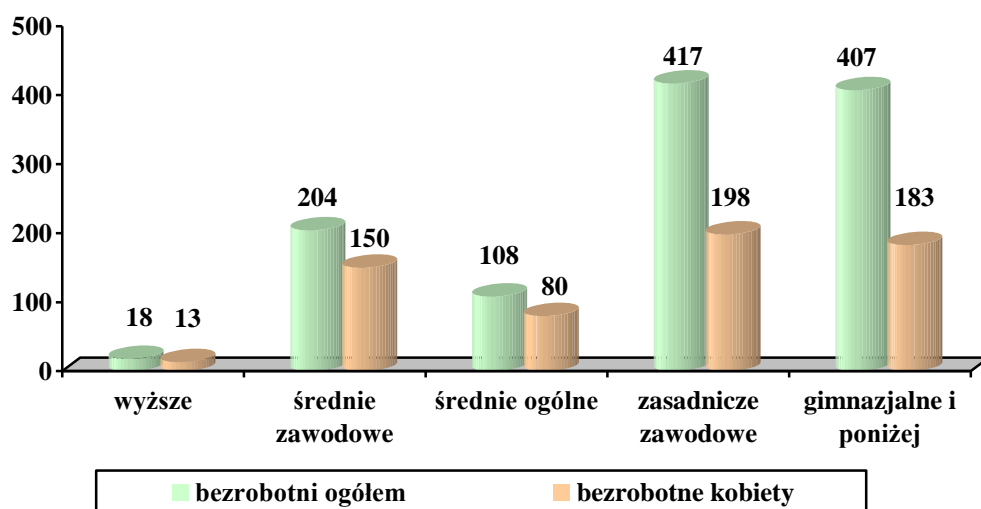
Bezrobotni według stażu pracy i płci w gminie– dane na dzień 31.12.2004 r.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach

Największą grupę stanowią osoby legitymujące się stażem pracy między 1 a 5 lat – 329 osób, w tym 162 kobiety, a także osoby bez stażu pracy w ogóle – 290 osób, w tym 190 kobiet. Tutaj także odnotowano największą grupę kobiet. Najmniejsze grupy stanowią osoby o najdłuższym stażu pracy – 72 osoby (22 kobiety) pracujące już 20-30 lat, a także 16 osób (2 kobiety) pracujące co najmniej 30 lat.

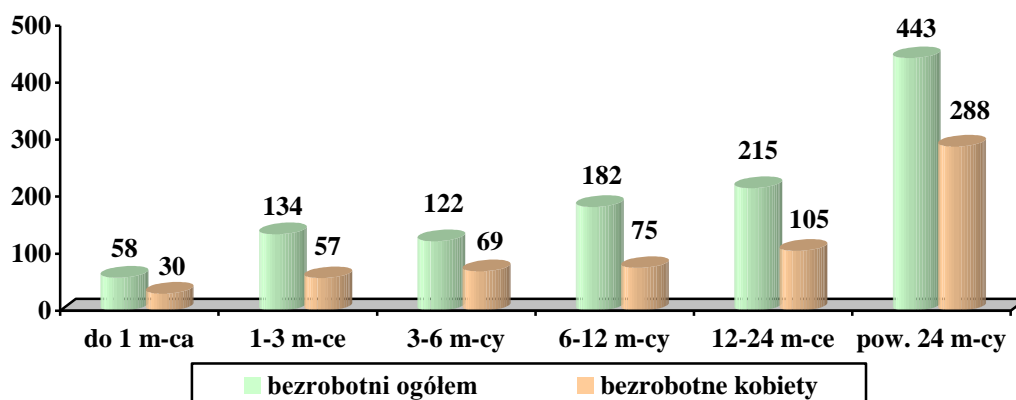
Bezrobotni według wykształcenia i płci w gminie– dane na dzień 31.12.2004 r.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach

Wykres pokazuje, że największą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (417 osób, w tym 198 kobiet) oraz gimnazjalnym lub nawet niższym (407 osób, w tym 187 kobiet). Najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem wyższym (18 osób, w tym 13 kobiet).

Bezrobotni w gminie według czasu pozostawania bez pracy i płci– dane za rok 2004

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach

Jeśli chodzi o czas pozostawania bez pracy, dane świadczą o tym, że w gminie problemem jest bezrobocie długotrwałe, powyżej 24 miesięcy. Na koniec 2004 r. takich osób odnotowano aż 443 (w tym 288 kobiet), tj. aż 38,38% ogółu bezrobotnych. O połowę mniejszą grupę stanowią osoby pozostające bez pracy między 12 a 24 miesiące. W pozostałych kategoriach grupy nie przekraczają 200 osób. Z zadowoleniem można przyjąć fakt, że osoby pozostające bez pracy do 1 miesiąca stanowią najmniejszą grupę (58 osób, w tym 30 kobiet).

2.5 ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu.

Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstinencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

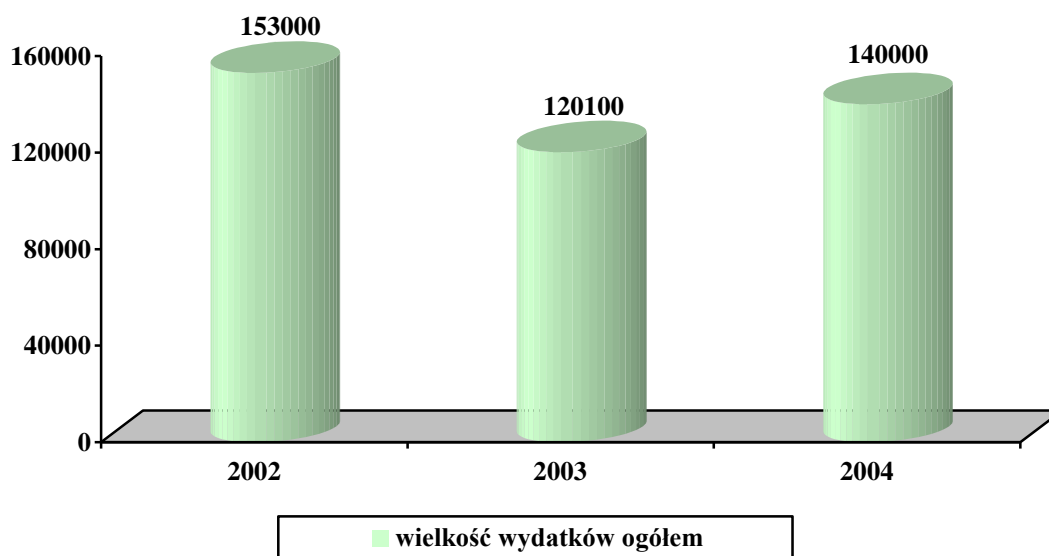
Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta jest pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczyielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

Spośród wszystkich osób ubiegających się o pomoc z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w 2004 r. 102 osoby z 22 rodzin swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień.

W 2004 r. Komisja przyjęła 8 wniosków z prośbą o leczenie odwykowe, natomiast 16 osób skierowała na terapię, a także skierowała 2 sprawy do prokuratury w związku z przemocą domową.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2002-2004 (w zł)

Dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Z zestawienia danych za lata 2002-2004 wynika, że wielkość środków przeznaczanych przez gminę na rozwiązywane problemów alkoholowych wykazuje nieznaczne wahania. W 2003 roku nastąpił spadek wydatków z 153.000 zł do 120.100 zł, natomiast w roku 2004 nastąpił wzrost do poziomu 140.000 zł.

Z Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych wynika, że najwyższe kwoty (w roku 2004 – 63.050 zł) przeznaczono na realizację wniosków złożonych przez instytucje, organizacje i osoby fizyczne, a spośród nich największe kwoty otrzymały: Gminny Ośrodek Kultury oraz Organizacja Sportowa (obie po 10.000 zł). Program ten wyznacza również cele, do których zaliczono:

- zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych na terenie gminy,
- zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów alkoholowych,
- zmniejszenie indywidualnych zagrożeń wynikających z nadużywania alkoholu,
- zmniejszenie zagrożeń ekonomicznych wynikających z nadużywania alkoholu,
- ochrona przed przemocą i ubóstwem w rodzinach,
- zapobieganie patologii rodziny,
- profilaktyczne oddziaływanie wobec dzieci i młodzieży,
- edukacja dorosłych i grup zawodowych w diagnozowaniu choroby alkoholowej,
- obniżenie śmiertelności i ryzyka zachorowań spowodowanych środkami zmieniającymi świadomość,
- zmniejszenie ilości wypadków śmiertelnych i uszkodzeń ciała spowodowanych pod wpływem alkoholu.

Należy dodać, że przy Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sierakowicach zorganizowano Punkt Konsultacyjny, który funkcjonuje od 1998 roku. W 2004 r. dla Punktu Konsultacyjnego wyznaczono określone cele i zadania.

Cele:

1. Profilaktyka i wczesne rozpoznawanie problemów alkoholowych oraz motywowanie do zaprzestania picia. Podopieczni pomocy społecznej – np. osoby długotrwale bezrobotne, bezdomne, niezaradne życiowo – stanowią grupę ryzyka w obszarze problemów alkoholowych i należy przyjąć zasadę objęcia wszystkich osób z grup ryzyka działaniami profilaktycznymi.
2. Zwiększenie motywacji osób z problemami alkoholowymi do korzystania z pomocy terapeutycznej i leczenia.
3. Zmniejszenie indywidualnych zagrożeń wynikających z picia alkoholu.
4. Zmniejszenie zagrożeń ekonomicznych wynikających z picia alkoholu.
5. Ochrona przed przemocą i ubóstwem w rodzinach alkoholowych.

Do zadań zaliczono:

1. Zbieranie faktów świadczących o problemie alkoholowym.
2. Rozmowa z podopiecznym o faktach jego picia.
3. Edukacja podopiecznych z zakresu wiedzy o uzależnieniu i współuzależnieniu i jego skutkach oraz o możliwościach korzystania z pomocy.
4. Wsparcie dla osób leczących się oraz po leczeniu.
5. Podpisanie kontraktu informującego o ewentualnej zmianie świadczeń w przypadku niedostosowania się do poleceń pracownika GOPS oraz skierowanie na rozmowę indywidualną z terapeutą.
6. Ścisłe współdziałanie instruktora terapii uzależnień z pracownikami socjalnymi.
7. Zwiększenie skuteczności prawno-administracyjnej wobec przemocy i innych zaburzeń funkcjonowania rodziny spowodowanych przez picie alkoholu i ścisła współpraca z Gminną Komisją ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, gminnym koordynatorem ds. rozwiązywania problemów alkoholowych i kuratorami rodzinnymi.
8. Prowadzenie pełnej dokumentacji (teczki pacjentów), w których odnotowywane są każdorazowe spotkania indywidualne i grupowe, a także spotkania i rozmowy z pracownikiem socjalnym, postępy w terapii, diagnoza problemowa, diagnoza nozologiczna, opis przypadku, ankieta dotycząca obszarów pracy nad sobą, test MAST, pisma z sądu i inna korespondencja.

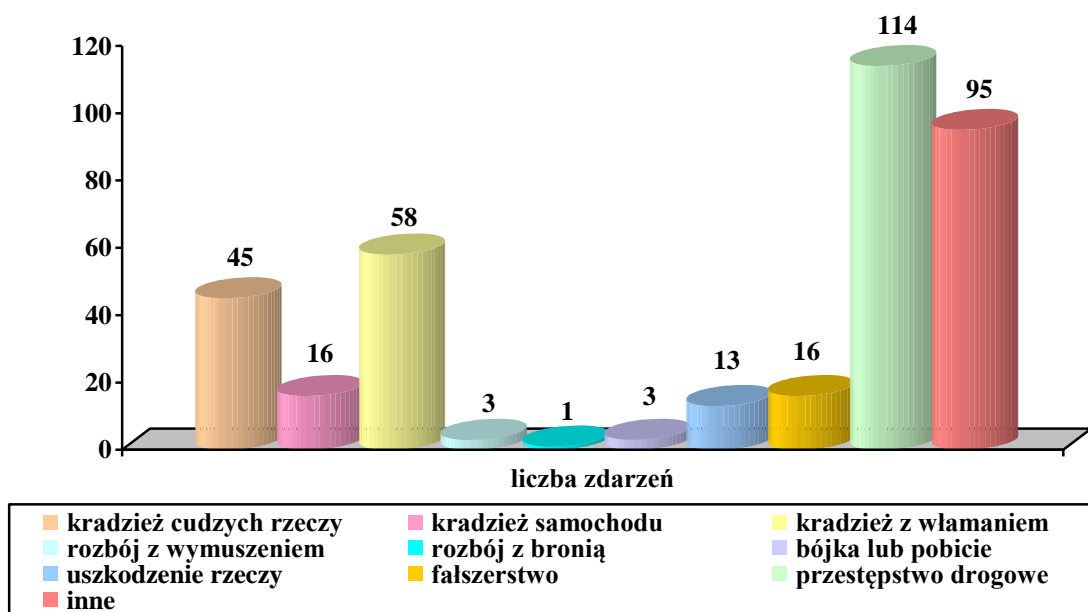
Zakres udzielonej pomocy w 2004 r.

- przeprowadzono 426 rozmów indywidualnych (rozmowy motywujące do podjęcia leczenia, diagnoza problemu alkoholowego, diagnoza problemowa i nozologiczna, porady indywidualne),
- odbyło się 45 spotkań grupowych (terapia współzależnienia),
- odbyło się 21 spotkań w miejscu zamieszkania podopiecznych, w tym wyjazdy z pracownikami GOPS,
- złożono 3 wnioski do Sądu Rodzinnego o skierowanie na przymusowe leczenie odwykowe,
- przeprowadzono 6 pogadanek z uczniami szkół podstawowych i ponadpodstawowych na temat profilaktyki alkoholowej,
- w programie HARM REDUCTION uczestniczyły 4 osoby.

2.6. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy.

Przestępczość na terenie gminy Sierakowice – dane za rok 2004

Dane Posterunku Policji w Sierakowicach

Posterunek Policji w Sierakowicach w roku 2004 zarejestrował łącznie 364 zdarzenia przestępcze. Z policyjnych danych wynika, że miejscowa ludność najczęściej popełnia przestępstwa związane z komunikacją drogową (114 przypadków, tj. 31,32% ogółu zdarzeń przestępczych). Poza przestępstwami drogowymi dominującą kategorią przestępstw są kradzieże. Łącznie zarejestrowano ich 119, z tym że najwięcej było kradzieży z włamanie (58) oraz kradzieży cudzych rzeczy (45). Odnotowano także 16 przypadków fałszerstwa oraz 13 przypadków uszkodzenia rzeczy.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej „niepełnosprawność” oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie „niepełnosprawność” jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

W roku 2004 zarejestrowano 1.657 osób niepełnosprawnych w gminie, w tym 438 dzieci. 1.219 osób i tylko osoby dorosłe legitymują się orzeczeniem o niepełnosprawności:

I stopnia	–	341 osób,
II stopnia	–	370 osób,
III stopnia	–	508 osób.

Na terenie gminy ulokowane są instytucje świadczące opiek i pomoc osobom niepełnosprawnym. Zaliczymy do nich: Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym, Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy, Specjalne Przedszkole dla Dzieci z Upośledzeniem Umysłowym, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kartuzach, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację oraz Caritas. W szkołach istnieją klasy integracyjne.

2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania.

Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą, którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS, radnych, mieszkańców gminy.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Mocne strony gminy

Najczęściej wymienianą mocną stroną gminy jest dobre położenie terytorialne oraz rozbudowana infrastruktura małych przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą usługowo-handlową. Zaletą jest także dobre połączenie komunikacyjne i autobusowe, jak również sieć chodników. Mieszkańcy mają łatwy dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. W gminie jest park, który jest miejscem wypoczynku, doskonałym do spacerowania na świeżym, czystym powietrzu. Respondenci doceniają również fakt posiadania w gminie rozbudowanej bazy szkolnictwa ponadgimnazjalnego, przez co duża część mieszkańców ma średnie wykształcenie lub jest w trakcie kształcenia.

Słabe strony gminy

Najczęściej wymienianą słabością gminy jest zły stan nawierzchni dróg, brak pracy dla kobiet oraz mała ilość miejsc parkingowych. Na ulicach nie ma poczucia bezpieczeństwa, także za sprawą zagrożenia ze strony kierowców pojazdów rozwijających nadmierną prędkość oraz małej widoczności. Bezpieczeństwo zagrożone jest także za sprawą zdemoralizowanej młodzieży. Mieszkańcy skarżą się na godziny urzędowania poczty, banków, które są otwarte krótko w dni powszednie, natomiast w ogóle w soboty.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Za najważniejsze problemy w gminie uznano bezrobocie, alkoholizm, biedę i uzależnienie od pomocy społecznej. Problemy sprawia także młodzież sięgająca po środki psychoaktywne i przejawiająca postawy chuligańskie, co związane jest z brakiem alternatywnych zajęć w czasie wolnym i niewydolnością wychowawczą rodzin.

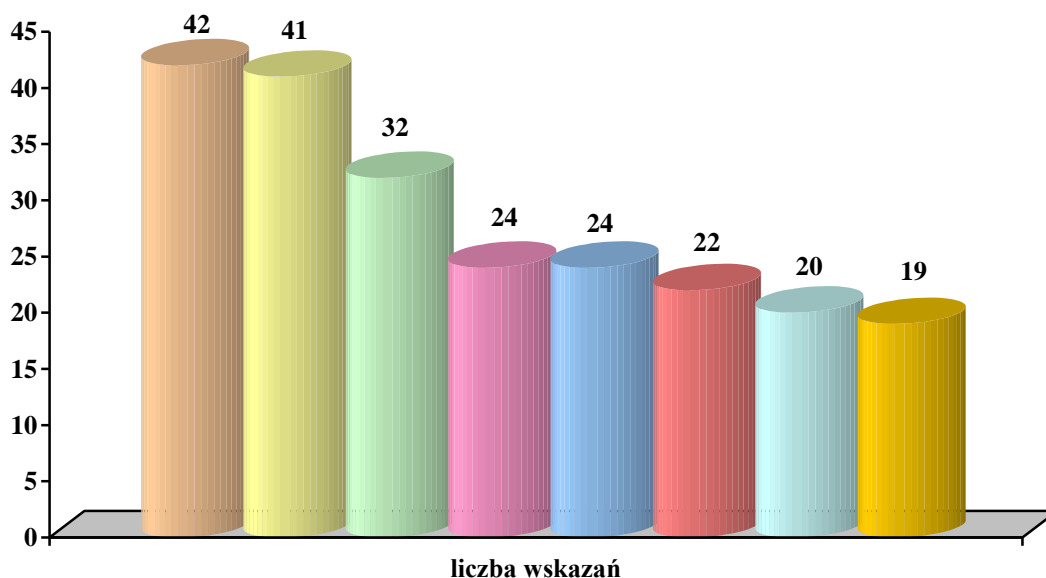
Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażone uznano bezrobotnych i młodzież, zwłaszcza pozbawioną pracy i wzorców moralnych, która często nie ma wykształcenia adekwatnego do potrzeb lokalnego rynku pracy. Wskazano także na rodziny najuboższe, w których nadużywa się alkoholu, a także osoby w podeszłym wieku.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Ankietowani wskazali problemy (5 najważniejszych kwestii z zamkniętego katalogu), na których powinna skupić się lokalna strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy.

Najważniejsze kwestie społeczne w gminie Sierakowice

- pomoc dzieciom z najuboższych rodzin
- pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy
- pomoc ludziom starszym, samotnym
- pomoc osobom niepełnosprawnym
- leczenie alkoholików
- pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci
- pomoc dla samotnych kobiet w ciąży i matek, które są w trudnej sytuacji życiowej
- pomoc dzieciom chorym lub upośledzonym

Badanie własne Centrum AV

Powyższy wykres określa, które kwestie społeczne, wskazane przez respondentów, powinny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego. Ankietowani stwierdzili, że w pierwszej kolejności pomoc społeczna powinna trafiać do osób i rodzin ubogich (42 na 56 wskazań), następnie do bezrobotnych, którym należy pomóc w przekwalifikowaniu się, co w efekcie da im możliwość znalezienia pracy (41). 32 wskazania otrzymała kwestia pomocy osobom starym, samotnym, a po 24 wskazania – pomoc osobom niepełnosprawnym oraz kwestia leczenia alkoholików.

Na wykresie nie ujęto kwestii, które otrzymały mniej niż 10 wskazań. Dla 9 respondentów ważne jest, by z systemu pomocy społecznej finansować zakup sprzętu dla szpitali oraz opłacać przeprowadzanie kosztownych operacji, które nie są finansowane poprzez Narodowy Fundusz Zdrowia, a dla 5 ankietowanych istotna jest pomoc ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi. Pomoc dzieciom z domów dziecka jest kwestią ważką dla 4 respondentów. Po 2 wskazania otrzymała kwestia leczenia narkomanów oraz kwestia pomocy byłym więźniom w powrocie do społeczeństwa, zwłaszcza w postaci znalezienia dla nich pracy. Pojedyncze wskazanie dotyczyło kwestii pomocy Polakom powracającym do ojczyzny z krajów dawnego Związku Radzieckiego, np. z Kazachstanu, a także kwestia pomocy ofiarom wojen w różnych krajach świata.

W celu rozwiązywania lokalnych problemów społecznych należy, zdaniem respondentów, zacieśnić współpracę między instytucjami rozlokowanymi na terenie gminy, przeprowadzić dogłębną analizę sytuacji finansowej i materialnej lokalnej społeczności, zwłaszcza rodzin najuboższych, organizować aukcje, koncerty, występy na rzecz osób objętych pomocą GOPS. Należy również kierować rodziny dysfunkcyjne do odpowiednich instytucji, rozwinąć poradnictwo specjalistyczne, także w ramach struktur zamkniętych. Podopiecznych GOPS należy również wesprzeć w wychodzeniu z trudnych sytuacji poprzez różnorodne formy pomocy, m.in. wsparcie finansowe czy zorganizowanie schroniska dla bezdomnych. Należy także spowodować, żeby rygorystycznie był przestrzegany zakaz sprzedaży napojów alkoholowych osobom poniżej 18. roku życia, co powinno zostać poparte szeroką promocją zdrowego stylu życia oraz propagowaniem oświaty zdrowotnej. Ankietowani zauważyli konieczność zorganizowania miejsc, w których młodzi ludzie mogliby rozwijać swoje zainteresowania oraz pożytecznie spędzić wolny czas, a nawet uwrażliwiać dzieci i młodzież na problemy otoczenia poprzez włączanie ich w organizowanie pomocy dla ludzi starych i samotnych.

2.9. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest – coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią – analiza SWOT. Nazwa „SWOT” jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym. Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej.

Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

KWESTIA OSÓB BEZDOMNYCH

Mocne strony

- gmina jest w stanie określić liczbę i miejsce gromadzenia się bezdomnych oraz dysponuje indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności,
- dostrzegana jest różnorodność problemu bezdomności,
- gmina współdziała z różnymi podmiotami w ramach pomocy bezdomnym,
- bezdomni informowani są o swoich prawach i możliwościach pomocy,
- działania w pracy socjalnej w środowisku są skoordynowane.

Słabe strony

- w gminie występuje problem bezdomności,
- na terenie gminy nie ma zlokalizowanych organizacji pozarządowych, które niosłyby pomoc bezdomnym,
- istnieje problem minimalizowania zjawiska bezdomności w społeczności lokalnej,
- nie zorganizowano struktury stacjonarnej dla bezdomnych, a także dla osób wychodzących z bezdomności,
- usługi dla osób bezdomnych nie są standaryzowane.

Szanse

- dostępne są programy rządowe przeciwdziałające bezdomności,
- osoby bezdomne nie mają ograniczanych praw obywatelskich.

Zagrożenia

- nie opracowano programów pomocy dla osób bezdomnych oraz programów w zakresie budownictwa socjalnego,
- system gospodarczy ma wpływ na problem bezdomności,
- społeczeństwo nie akceptuje osób bezdomnych.

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH

Mocne strony

- kadra jest dobrze przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi,
- istnieje dobrze przygotowana baza lokalowa,
- gmina dysponuje stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- instytucje zajmujące się uzależnieniami wymieniają się doświadczeniami.

Słabe strony

- nie funkcjonuje baza leczenia odwykowego,
- gmina nie dysponuje miejscami pobytu dla ofiar przemocy,
- społeczność lokalna nie włącza się w działania pomocowe,
- niewystarczający stan zatrudnienia w leczeniu,
- na terenie gminy nie ma zlokalizowanych organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi.

Szanse

- uzależnienie traktowane jako problem społeczny,

- istnieje system wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych są skuteczne i efektywne,
- gmina zapobiega szkodom społecznym w sensie ekonomicznym, zdrowotnym i rodzinnym.

Zagrożenia

- system informacji nie jest dostatecznie wykorzystywany,
- w społeczeństwie zachodzą zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności oraz zwiększa się bieda i bezrobocie.

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH

Mocne strony

- istnienie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie na szczeblu samorządu powiatowego pomaga w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- gmina posiada wyspecjalizowaną kadrę pracowników pomocy społecznej oraz pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- pracownicy socjalni nie są przeciążeni ilością zadań,
- pracownicy prowadzą działania socjalne z rodziną.

Słabe strony

- placówki oświatowe zajmujące się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych są trudno dostępne,
- w gminie nie ma placówek opiekuńczo-wychowawczych, domów opieki społecznej,
- instytucje realizujące zadania pomocy społecznej nie są dobrze finansowane.

Szanse

- szkolnictwo zawodowe przygotowuje absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- kadra pomocy społecznej stale doskonali swoje kwalifikacje zawodowe, bierze udział w szkoleniach,
- istnieje współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb jest niewystarczająca,
- pomoc społeczna nie jest dobrze finansowana.

Mocne strony

- pracownicy służb społecznych działają aktywnie na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- samorząd wspiera organizacje pozarządowe i grupy nieformalne pracujące na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny oraz prowadzi działania zapobiegające dysfunkcjom rodziny,
- w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży przeprowadzane są specjalistyczne analizy jakościowe,
- propagowana jest idea wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- gmina nie dysponuje dostateczną ilością środków finansowych,
- zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej nie jest wystarczające,
- na terenie gminy nie zlokalizowano placówek resocjalizacyjnych oraz placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi,
- gmina nie prowadzi działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej jest niewystarczające w stosunku do potrzeb.

Szanse

- wejście Polski do Unii Europejskiej jest szansą na poprawę polityki społecznej na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- szkoły prowadzą programy profilaktyczne,
- środki publiczne są racjonalnie rozdzielane,
- istnieje stabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Zagrożenia

- decentralizacja władzy nie sprzyja pomocy społecznej dzieciom i młodzieży,
- współpraca między szkołą a rodziną nie stoi na wysokim poziomie,
- społeczeństwo charakteryzuje niski poziom kultury prawnej,
- dochodzi do rozpadu więzi społecznych i do marginalizacji i alienacji grup i osób, jak również występują zagrożenia funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie i ubóstwo.

KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Mocne strony

- nie występuje bezrobocie długotrwałe wśród mężczyzn,
- wzrasta znaczenie wykształcenia jako wartości,
- pracownicy ośrodka pomocy społecznej są przygotowani do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia na terenie gminy,
- zachodzi zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- osoby bezrobotne nie podnoszą swoich kwalifikacji,
- nie ma organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- wzrasta mobilność geograficzna,
- wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich.

Zagrożenia

- wzrasta bezrobocie długotrwałe oraz zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych i/lub w układzie geograficznym,
- programy skierowane do osób długotrwałe bezrobotnych oraz skierowane na rozwój zasobów ludzkich, rozwój przekwalifikowań i reorganizacji nie są ze sobą powiązane,
- w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem zachodzi zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych.

KWESTIA LUDZI STARYCH

Mocne strony

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej są dostępne dla ludzi starych,
- obieg informacji o formach pomocy społecznej jest prawidłowy,
- nie wzrasta liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- nie dochodzi do marginalizacji i izolacji placówek pomocy społecznej,
- osoby starsze mogą się realizować w organizacjach samopomocowych.

Słabe strony

- dochodzi do marginalizacji problemów osób starszych,

- liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, a zajmujących się problematyką osób starszych jest niewystarczająca,
- gmina nie dysponuje małymi formami pomocy społecznej dla osób starszych (domy dziennego pobytu, rodzinne domy pomocy społecznej),
- zmienia się model rodziny wielopokoleniowe na jedno-, dwupokoleniową,
- na terenie gminy zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- osoby starsze nie mają możliwości kontynuacji aktywności zawodowej,
- sfera techniczna mająca ułatwiać codzienne życie osób starszych nie jest poprawiana.

Szanse

- standardy dostosowywane są do wymogów Unii Europejskiej,
- osoby starsze są traktowane podmiotowo,
- nie istnieje problem ujawniających się enklaw starości,
- wśród osób starszych nie wzrasta patologia społeczna.

Zagrożenia

- system oświaty nie jest w pełni uwrażliwiany na problem ludzi starszych,
- wzrasta liczba osób samotnych,
- infrastruktura nie jest dostosowana do osób starszych,
- nie jest prowadzone dokładne rozpoznanie potrzeb wśród osób starszych,
- młodzi ludzie migrują na inne tereny,
- niska świadomość społeczna dotycząca osób starszych,
- niekorzystne zjawiska demograficzne,
- ogólna sytuacja finansowa oraz społeczna kraju nie sprzyja pomocy osobom starszym,
- nie jest prowadzona promocja zdrowia osób starszych,
- założenia świadczeń służby zdrowia nie są korzystne dla pomocy społecznej osobom starszym.

KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Mocne strony

- instytucje rządowe i pozarządowe współpracują ze sobą,
- środowisko osób niepełnosprawnych jest zaangażowane w działalność samopomocy.

Słabe strony

- na terenie gminy istnieją bariery utrudniające pełny udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- potrzeby osób niepełnosprawnych nie są dostatecznie rozpoznawane w kontekście środowiska lokalnego,
- niewystarczająca oferta opieki i pomocy osobom niepełnosprawnym,
- gmina nie posiada pełnego rozpoznania liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrasta społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych,
- sektor publiczny współpracuje z pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- usługi socjalne są standaryzowane,
- bariery architektoniczne są likwidowane.

Zagrożenia

- sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju nie sprzyja pomocy osobom niepełnosprawnym,
- zmniejsza się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wzrasta zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Na terenie gminy funkcjonują instytucje oferujące pomoc i wsparcie: Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych. Karta zasobów została opracowana w ramach prac nad strategią.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Sierakowice, ul. Brzozowa 1

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Urząd Gminy w Sierakowicach

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, między innymi koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I ILOŚĆ KLIENTÓW):

Oferta jednostki jest skierowana do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej.

4. FORMY DOKSZTAŁCANIA KADRY ZATRUDNIONEJ W OPS:

Ośrodek zatrudnia 7 osób, w tym 6 pracowników socjalnych.

Kierownik ma ukończoną specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej. Spośród pracowników socjalnych 2 osoby mają wykształcenie wyższe kierunkowe, a pozostałe – wykształcenie średnie kierunkowe. Dodatkowo posiadają one I stopień specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego.

Pracownicy GOPS brali udział w licznych szkoleniach i warsztatach dotyczących m.in. funduszy zewnętrznych na realizację projektów dotyczących działań z zakresu pomocy społecznej, nowych zadań ośrodków pomocy społecznej, kwalifikowania wnioskodawców, projektów oraz kosztów w EFS.

1. NAZWA I PODMIOT PROWADZĄCY:

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym

Sierakowice, ul. Łosińskiego 1

2. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁANIA:

Pomoc, integracja, wsparcie, aktywizacja zawodowa i rehabilitacja osób niepełnosprawnych.

3. KATEGORIA KLIENTA:

Osoby niepełnosprawne z terenu gminy.

4. ILOŚĆ OSÓB OBJĘTYCH OPIEKĄ W 2004 R.

300

1. NAZWA I PODMIOT PROWADZĄCY:

Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym

Sierakowice, ul. Brzozowa 1

2. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁANIA:

Motywacja do leczenia, opieka po leczeniu stacjonarnym, terapia osób uzależnionych i współ-uzależnionych.

3. KATEGORIA KLIENTA:

Osoby i rodziny z problemem alkoholowym oraz zażywające narkotyki z terenu gminy.

4. ILOŚĆ OSÓB OBJĘTYCH OPIEKĄ W 2004 R.

130

1. NAZWA I PODMIOT PROWADZĄCY:

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy

Sierakowice, ul. Brzozowa 1

2. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁANIA:

Wsparcie, edukacja, rehabilitacja dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym i niepełnosprawnością.

3. KATEGORIA KLIENTA:

Dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym i niepełnosprawnością.

4. ILOŚĆ OSÓB OBJĘTYCH OPIEKĄ W 2004 R.

34

1. NAZWA I PODMIOT PROWADZĄCY:

Specjalne Przedszkole dla Dzieci z Upośledzeniem Umysłowym

Szklana, 83-340 Sierakowice

2. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁANIA:

Edukacja, rehabilitacja, wsparcie.

3. KATEGORIA KLIENTA:

Dzieci z upośledzeniem umysłowym.

4. ILOŚĆ OSÓB OBJĘTYCH OPIEKĄ W 2004 R.

15

Ponad to w gminie funkcjonuje 15 rodzin zastępczych oraz 3 stowarzyszenia, 5 parafii Kościoła katolickiego. Samorząd współpracuje z instytucjami należącymi do sektora pozarządowego, jednak współpraca ta nie jest uregulowana aktami prawa miejscowego. W ramach współpracy prowadzane jest:

- zlecenie realizacji zadań własnych (2 przypadki),
- dofinansowanie działalności statutowej organizacji (5 przypadków),
- wsparcie rzeczowe, np. sprzęt, wyposażenie (3 przypadki),

- wsparcie lokalowe (2 przypadki),
- doradztwo, konsultacje (5 przypadków).

Do tych organizacji zaliczymy: Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci z Upośledzeniem Umysłowym, Caritas, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Akcja Katolicka.

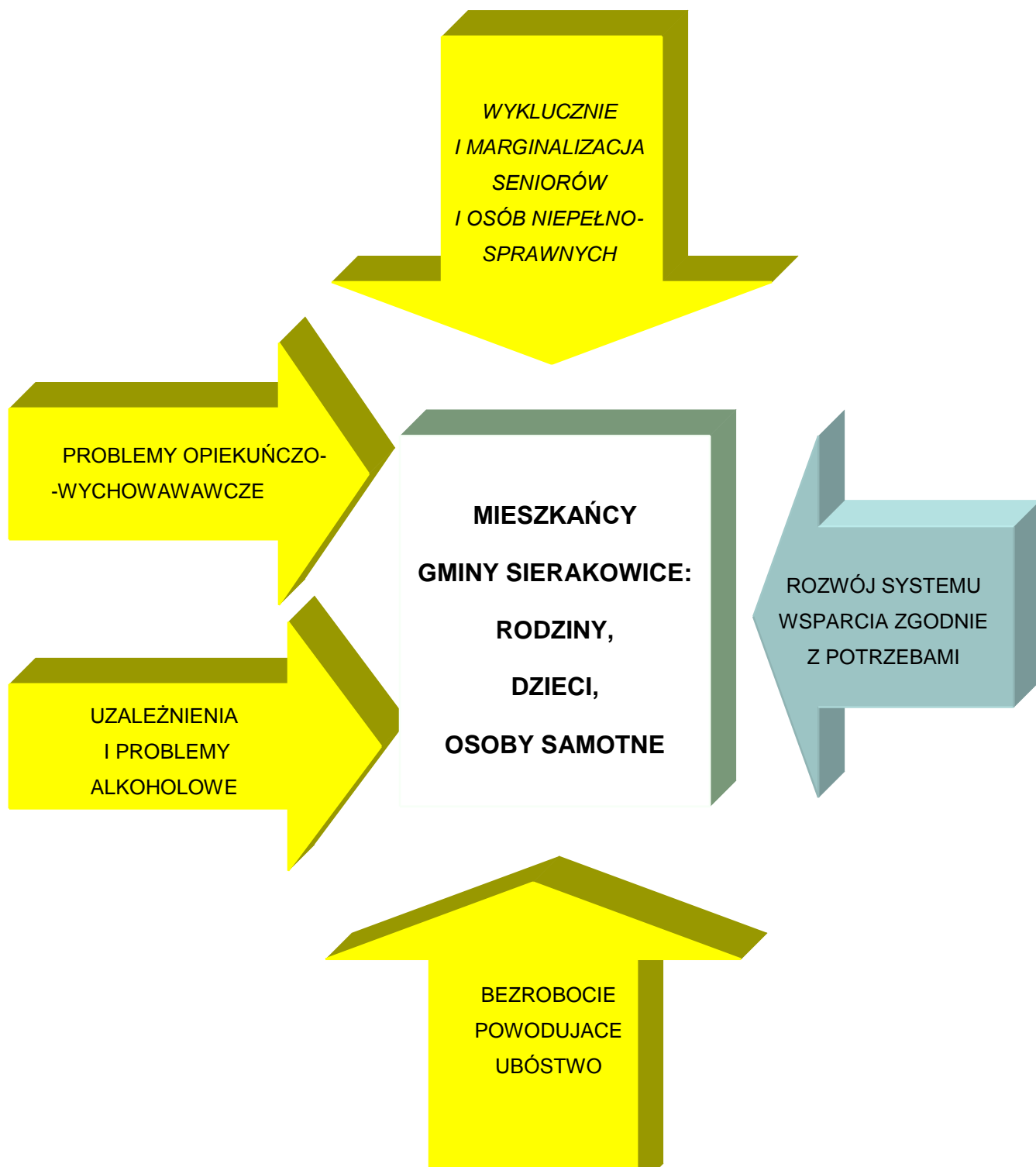
2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy, zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, policja, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Dopiero sumując powyższe, nakładając wyniki diagnozy zakres możliwości kompetencyjnych samorządu lokalnego, wynikający z regulacji prawnych, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania, są:

PROBLEMY SPOŁECZNE GMINY, KTÓRE NALEŻY ROZWIĄZAĆ W RAMACH STRATEGII

KWESTIE PIERWSZOPLANOWE - NAJWAŻNIEJSZE

**KWESTIE POŚREDNIO WPLYWAJĄCE NA ROZWIĄZYWANIE
LOKALNYCH PROBLMÓW SPOŁECZNYCH**

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

GMINA SIERAKOWICE ZAPEWNIĄ SWOIM MIESZKAŃCOM WSPARCIE W TRUDNYCH SYTUACJACH ŻYCIOWYCH, SPRZYJA ICH ROZWOJOWI ORAZ PRZECIWDZIAŁA MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ .

ZWIĄZEK MISJI Z CELAMI STRATEGICZNYMI

GMINA SIERAKOWICE ZAPEWNIĄ SWOIM MIESZKAŃCOM WSPARCIE W TRUDNYCH SYTUACJACH ŻYCIOWYCH, SPRZYJA ICH ROZWOJOWI ORAZ PRZECIWDZIAŁA MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ POPRZEZ TAKIE DZIAŁANIA JAK:

Wzmacnianie lokalnej społeczności w samodzielnym rozwiązaniu własnych problemów.

Sprawny system pomocy rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Utrzymanie osób terminalnie chorych, starszych i niepełnosprawnych jak najdłużej w środowisku zamieszkania lub zapewnienie opieki.

Zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia w rodzinie.

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy.

3.2. CELE STRATEGICZNE

Problem:

Zgodnie z zasadą pomocniczości system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb.

Cel strategiczny 1

Wzmacnianie lokalnej społeczności w samodzielnym rozwiązaniu własnych problemów.

Cele operacyjne

1. Inicjowanie integracji społeczności lokalnych.
2. Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych.
3. Inicjowanie współdziałania pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami rządowymi i samorządowymi.

Kierunki działań:

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy.
3. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
4. Zwiększenie koordynacji działań organizacji pozarządowych już działających na terenie gminy poprzez:
  - systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach,
  - regularne spotkania,
  - wymianę doświadczeń.
5. Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.

6. Systematyczne wzmocnianie kadr Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez doszkalaćanie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc, może to zrobić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy się zająć brakiem miejsc spędzania czasu wolnego.

Cel strategiczny 2

Sprawny system pomocy rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji.
2. Wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.
4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży w tym niepełnosprawnym odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.

Kierunki działań:

1. Rozwój wsparcia psychologicznego i w formie pracy socjalnej dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej za szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Organizacja grup wsparcia i grup samopomocowych.
4. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich
  - organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
  - organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
5. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.

6. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci w placówkach.
7. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
8. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
9. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
10. Opracowywanie i realizacja gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
11. Rozwój świetlic środowiskowych, w tym socjoterapeutycznych.
12. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
13. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad.
14. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
15. Upowszechnienie opieki przedszkolnej.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Zapewnienie opieki osobom terminalnie chorym, starszym i niepełnosprawnym niezdolnym do samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

Cel strategiczny 3

Utrzymanie osób terminalnie chorych, starszych i niepełnosprawnych jak najdłużej w środowisku zamieszkania lub zapewnienie opieki.

Cele operacyjne:

1. Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagającym takiej pomocy, aktywizowanie osób starszych i niepełnosprawnych do udziału w życiu społecznym.
2. Usprawnianie osób starszych, niepełnosprawnych,
3. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki swoim najbliższym, wymagającym takiej pomocy.

Kierunki działań:

1. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych wymagających opieki w środowisku zamieszkania poprzez rozwinięty system usług opiekuńczych,
2. Systematyczne szkolenia dla osób realizujących opiekę nad osobami starszymi.
3. Praca socjalna, podejmowanie przez pracowników socjalnych działań mających głównie na celu ułatwianie kontaktów z placówkami służby zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej, inicjowanie kontaktów rodzinnych oraz podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowanie opieki nad osobą wymagającą takiej pomocy, w tym zawieranie umów alimentacyjnych, porozumień na świadczenie usług, zapewnienie osobom uprawnionym usług w ramach pielęgniarstwa opieki środowiskowej, uwrażliwienie społeczności lokalnych na potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych, także rozpowszechnienie idei wolontariatu, objęcie opieką wolontarystyczną osób potrzebujących opieki, skorzystanie przez osoby starsze i niepełnosprawne z przysługujących uprawnień np. wyjazdu na turnus rehabilitacyjny, do sanatorium, w uzyskaniu odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego itp.

4. Rozwijanie aktywnych form spędzania wolnego czasu przez osoby starsze, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych i rekreacyjnych.
5. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
6. Budowa programów zapewniających integrację ze środowiskiem lokalnym i aktywizację osób niepełnosprawnych, zaburzonych i chorych psychicznie.
7. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w środowisku, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w zakładach opiekuńczo-leczniczych lub w domach pomocy społecznej.
8. Podjęcie działań związanych z utworzeniem Dziennego Domu Pobytu dla seniorów i osób niepełnosprawnych.
9. Podjęcie działań w celu zorganizowania grup pomocowych dla osób niepełnosprawnych.
10. Współpraca z PCPR i PFRON w zakresie:
  - a. systematycznego łamania barier architektonicznych,
  - b. rozwoju placówek rehabilitacyjnych,
  - c. podnoszenia wiedzy pracowników socjalnych,
  - d. informowania lokalnej społeczności o programach i uprawnieniach.
11. Podjęcie działań mających na celu utworzenie gminnego budynku mieszkalnego dla osób wymagających opieki. Dotyczy to osób, którym trudno zapewnić usługi opiekuńcze z uwagi na zamieszkiwanie w miejscu utrudniającym dojazd opiekunki środowiskowej.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Bezrobocie powodujące ubóstwo i nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny.

Cel strategiczny 4

Zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia w rodzinie.

Cele operacyjne:

1. Przygotowanie i wspieranie bezrobotnego w trakcie poszukiwania pracy.
2. Niwelowanie psychospołecznych skutków bezrobocia osób pozostających bez pracy i ich rodzin.
3. Wspieranie odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych.

Kierunki działań:

1. Praca socjalna. Zwiększenie szans na podjęcie zatrudnienia dokonuje się przez odpowiednie przygotowanie klienta do poszukiwania pracy, pomoc w znalezieniu ofert pracy, pośredniczenie w kontaktach z pracodawcami, kontakt z doradcą zawodowym, motywowanie do podjęcia nauki, uczestnictwa w kursach, monitorowanie i wspomaganie osoby bezrobotnej w działaniach służących rozwiązaniu problemu bezrobocia, organizowanie grup wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych.
2. Wsparcie materialne dla rodzin i osób dotkniętych ubóstwem i biedą.
3. Rozwój współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy oraz instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze zatrudnienia, bezrobocia oraz pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego.
4. Inicjowanie i wspieranie środowiskowych form wsparcia dla bezrobotnych i osób ubogich np. w zakresie nauki gospodarowania budżetem domowym.
5. Współpraca z organizacjami z terenu powiatu i województwa w zakresie budowy programów kierowanych do bezrobotnych kobiet.
6. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania szkoleń, staży, robót publicznych.
7. Podjęcie działań w kierunku utworzenia Klubu Integracji Społecznej.

8. Stworzenie systemu szybkiej interwencji w przypadku osób zagrożonych bezdomnością lub wchodzących w bezdomność.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Uzależnienia i choroba alkoholowa są jednymi z poważniejszych problemów społecznych. Stają się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, szczególnie przemocy domowej, skutecznie ograniczając wydolność rodzin dotkniętych problemem.

Cel strategiczny 5

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy.

Cele operacyjne:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują m.in. przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.

Kierunki działań:

1. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Organizowanie szkoleń dla sprzedawców.
3. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem.
4. Wdrożenie stosownych form profilaktyki kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.
5. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu
6. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów alkoholowych.
7. Organizowanie grup wsparcia dla osób uzależnionych.
8. Przeciwdziałanie przemocy domowej – opracowanie programu przeciwdziałania przemocy domowej w rodzinie.
9. Skoordynowanie działań i większa integracja służb działających w obszarze uzależnień.
10. Podjęcie działań w kierunku utworzenia Ośrodka Terapii Uzależnień.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawierającym szczegółowe wskazania w tym zakresie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Środki Finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależeć będzie od:

- a. monitoringu i ewaluacji,
- b. budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

a. Zespół wdrażający strategię.

Zespół powinien zostać powołany przez wójta odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca wójta, sekretarz, kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, radni, przewodniczący Komisji Oświaty, Kultury, Zdrowia i Spraw Publicznych Rady Gminy oraz przewodniczący Komisji Rozwoju i Budżetu Rady Gminy.

b. Roczna ocena wdrażania strategii.

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać wójtowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty GOPS),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanych cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
2. **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego.

Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.3. PROPONOWANE PROJEKTY

PROJEKT 1

NOWA JAKOŚĆ ŻYCIA

MIEJSCE REALIZACJI PROJEKTU

Dom Katolicki

Sierakowice, ul. Łosińskiego 1

WNOSKODAWCA PROJEKTU

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sierakowicach

Sierakowice, ul. Brzozowa 1

CEL STRATEGICZNY PROJEKTU

Aktywizacja osób bezrobotnych, przeciwdziałanie marginalizacji.

CELE SZCZEGÓLWE

W ciągu roku zmienić jakość życia bezrobotnego, by znalazł pracę i cele życiowe.

BENEFICJENCI PROJEKTU

Osoby bezrobotne osiągną korzyści w postaci dowartościowania się, nauczenia radzenia sobie w życiu codziennym oraz ustalenia hierarchii potrzeb.

ZAKRES PROJEKTU

1. Zakwalifikowanie osób do projektu.
2. Ustalenie programu celów i zadań.
3. Praktyki w przedsiębiorstwach, firmach, zakładach na terenie gminy.

PARTNERZY REALIZUJĄCY PROJEKT

Punkt Konsultacyjny przy GKRPA, Powiatowy Urząd Pracy, Urząd Gminy, Samorząd Gminy.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO URUCHOMIENIA PROJEKTU

Materiały informacyjne, pedagog, psycholog, prawnik, pracownik socjalny, terapeuta uzależnień.

ŚRODKI NIEZBĘDNE DO FUNKCJONOWANIA PROJEKTU

Fundusze na materiały informacyjne, płace: pedagog, psycholog, prawnik, pracownik socjalny, terapeuta uzależnień.

CZAS REALIZACJI

Czas na uruchomienie projektu – 3 miesiące.

Czas na uzyskanie pierwszych efektów – 6 miesięcy.

Czas, w którym projekt stanie się atrakcyjny dla beneficjentów – 12 miesięcy.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. W szczególności powinny je rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- Programu Profilaktyki i Opieki Nad Dzieckiem i Rodziną,*
- Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.